

УДК 353.2

*В. С. Колтун,**д. держ. упр., професор, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8432-873X>**Т. В. Іванова,**д. держ. упр., професор, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2753-1587>**О. В. Берданова,**к. е. н., доцент, Навчально-науковий інститут публічного управління**та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0776-1868>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.1.189

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ

V. Koltun,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv

T. Ivanova,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv

O. Berdanova,

PhD in Economics, Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv

LOCAL PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION: SECURITY ASPECT

У статті розкрито безпекові аспекти публічного управління в умовах децентралізації. Визначено, що забезпечення безпеки на національному рівні, рівні територіальних громад та індивідуальному рівні є складним та багатоаспектним процесом, так як він торкається багатьох різнопланових і різнорівневих сфер, галузей, середовищ. Саме тому актуалізуються питання налагодження ефективного багаторівневого публічного управління та координованої діяльності усіх гілок влади, силових структур, громадянського суспільства та бізнесу. Розкрито, що в останні десятиліття все більш активними стають спроби вчених (філософів, соціологів, економістів, тощо) визначити сутність феномену "безпека". Висвітлюються основні підходи до визначення поняття "національна безпека" та науково-методологічні засади її формування, структурні складові національної безпеки. Обґрунтовано підвищення ролі місцевого самоврядування у забезпеченні безпеки внаслідок децентралізації, яка торкнулась різних секторів життєдіяльності. Тому захист прав громадян, як найвищого пріоритету безпекової політики, значною мірою забезпечується саме на місцевому рівні органами місцевого самоврядування за участі громадян у прийнятті управлінських рішень. Розкрито напрями підвищення ефективності реалізації органами місцевого самоврядування повноважень зі створення безпекового середовища територіальних громад. Підкреслено важливість використання на місцевому рівні різних інструментів реалізації інфраструктурних проєктів, що сприяють подоланню кризових явищ в енергетиці, що є особливо актуальним для сьогодення. Доведено необхідність впровадження інновацій для створення безпекового середовища та наведено основні форми організації інноваційної діяльності на місцевому рівні. Розкрито основні функції антикризового управління на місцевому рівні та принципи їх реалізації.

The article reveals the security aspects of public administration in the context of decentralization. It is determined that ensuring security at the national level, the level of territorial communities and the individual level is a complex and multifaceted process, as it affects many diverse and multi-level spheres, industries, environments. That is why the issues of establishing effective multi-level public administration and coordinated activities of all branches of government, law enforcement agencies, civil society and business are becoming more relevant. It is revealed that in recent decades, attempts by scientists (philosophers, sociologists, economists, etc.) to determine the essence of the phenomenon of "security" have become increasingly active. The main approaches to defining the concept of "national security" and the scientific and methodological principles of its formation, the structural components of national security are highlighted. The increase in the role of local self-government in ensuring security as a result of the decentralization, which affected various sectors of life, are substantiated. Therefore, the protection of citizens' rights, as the highest priority of security policy, is largely ensured at the local level by local government bodies with the participation of citizens in making management decisions. The directions for increasing the efficiency of the implementation of local government bodies' powers to create a security environment for territorial communities are revealed. The importance of using various instruments for implementing infrastructure projects at the local level that contribute to overcoming crisis phenomena in the energy sector, which is especially relevant today, is emphasized. The need for the introduction of innovations to create a safe environment is proven and the main forms of organizing innovation activities at the local level are presented, including technoparks, technopolises, business incubators, venture firms, engineering centers, and virtual incubators. The main functions of anti-crisis management at the local level and the principles of their implementation are revealed.

Ключові слова: публічне управління, безпека, національна безпека, децентралізація, територіальна організація влади, органи місцевого самоврядування.

Key words: public administration, security, national security, decentralization, local government bodies.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах, коли в Україні тривають повномасштабні воєнні дії, проблематика протистояння загрозам національній безпеці держави в цілому та напрацювання ефективних механізмів створення безпекового середовища у кожній територіальній громаді набуває особливої актуальності.

У правовому полі національна безпека України визначається як "захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз" [1]. Це означає, що національна безпека може гарантуватися, якщо визначе-

но та у подальшому нейтралізовано загрози державності, суспільному ладу й політичному устрою, національній ідентичності [2]. Загрози національній безпеці України трактуються як явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [1].

Забезпечення безпеки на національному рівні, рівні територіальних громад та індивідуальному рівні є надзвичайно складним та багатоаспектним процесом, так як він торкається багатьох різнопланових і різнорівневих сфер, галузей, середовищ. Саме тому ефективне багаторівневе публічне управління, координована діяльність усіх гілок влади, силових структур, громадянського суспільства та бізнесу спрямовані на забезпечення економічної та соціальної стабільності, гро-

мадського порядку, енергетичної безпеки, інформаційної та кібербезпеки, цивільного захисту, збереження екологічної рівноваги, розвиток національної ідентичності, забезпечення прав і свобод громадян від внутрішніх і зовнішніх загроз є запорукою стійкості соціальних систем перед викликами, які постійно виникають.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика публічного управління у сфері національної безпеки України досліджувалась у наукових працях цілої низки вчених. Серед них, Богданович В. Ю., Власюк О. С., Горбулін В. П., Клименко Н. Г., Марутян Р. Р., Мосейко А. Г., Семенченко А. І., Ситник Г. П., тощо.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є розробка пропозицій щодо вдосконалення публічного управління у сфері безпеки на місцевому рівні в умовах децентралізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В останні десятиліття все більш активними стають спроби науковців визначити сутність феномену "безпека", "безпекове середовище". До цих спроб доєднуються філософи, соціологи, економісти, тощо. Накопичені наукові розвідки, теоретичне і практичне переосмислення концептуальних засад безпеки дозволяють стверджувати, що сучасний розгляд безпеки ґрунтується на тому, що це досить складне соціально-політичне явище, яке відображає певні теоретичні уявлення про взаємовідносини індивіда, спільноти, суспільства та держави, акумулює в собі наслідки їхньої практичної багатогранної життєдіяльності [3]. При цьому зусилля науковців щодо з'ясування сутності "безпеки" спрямовуються передусім у площину захисту базових цінностей індивіда та суспільства, таких як "права людини", "добробут", "свобода", "виживання", "розвиток", "справедливість", тощо. При такому підході абсолютно слушно видається думка більшості вчених і практиків, що безпека, безпекове середовище твориться на індивідуальному рівні, рівні підприємств і громад, державному та міжнародному рівні, а ціліспрямованості цьому процесу надає публічне управління через властиву йому систему механізмів, умов, заходів і процесів, яка формується задля подолання або упередження небезпечного суспільного стану.

З огляду на надзвичайну важливість проблематики безпеки, особливо для України в умовах воєнного стану, вітчизняні вчені ґрунтовно досліджують теоретичні і практичні аспекти її захисту. Так, концептуальні засади національної безпеки висвітлюються у працях Ситника Г. П. Він підкреслює наявність різних підходів до змісту поняття "національна безпека". Відповідно до першого підходу сутність поняття розкривається через призму захисту прав і свобод індивідуума, які є абсолютно цінністю у демократичному суспільстві. Тому забезпечення безпеки людини визнається пріоритетом

діяльності суб'єктів публічного управління, а забезпечення безпеки держави (її інститутів) розглядаються як другорядні завдання. При другому підході акцентується увага на пріоритеті забезпечення безпеки державних інститутів та інституцій, які розглядаються як системоутворюючі чинники забезпечення національної безпеки [4].

Власюк О. С. розглядав науково-методологічні підходи до формування системи національної безпеки, еволюцію внутрішніх і зовнішніх загроз, питання формування української національної ідентичності, людського розвитку, регіональної політики в контексті національної безпеки. Він виокремлював такі структурні складові національної безпеки [2]:

— державно-політичну, тобто забезпечення територіальної цілісності України, внутрішніх і міжнародних інтересів, а також прав та свобод громадян, виживання у випадках катастроф, стихійних лих, тощо;

— соціально-економічну, яка формує стійкість національної соціально-економічної системи, вдосконалення структури економіки, її захищеність від зовнішніх та внутрішніх ризиків, підтримку підприємницької діяльності, інноваційний розвиток, подолання різноманітних криз у соціально-економічній сфері;

— національно-культурну, що спрямована на формування єдності громадських цінностей, запобігання конфліктам на національному ґрунті, розвиток духовної та матеріальної культури суспільства;

— екологічну, механізми якої забезпечують дбайливе ставлення до навколишнього середовища, раціональне природокористування;

— інформаційну, яка забезпечує протидію відповідним загрозам, захист прав осіб на інформацію та захист персональних даних інформаційного суспільства.

В експертному середовищі система забезпечення національної безпеки розглядається як організована державою сукупність суб'єктів: органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, окремих громадян та їх об'єднань, які знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, утворюючи визначену цілісність, єдність, об'єднаних цілями та завданнями щодо захисту українських національних інтересів, та здійснюють узгоджену діяльність у межах законодавства України.

У контексті нашого дослідження розглянемо діяльність органів місцевого самоврядування щодо забезпечення національної безпеки та створення безпекового середовища у територіальних громадах. Ключовим фактором підвищення ролі місцевого самоврядування у багатьох процесах публічного управління, в тому числі забезпеченні безпеки, стала реформа децентралізації. Децентралізована влада — це така організація влади, при якій частина владних повноважень, необхідних для їх виконання ресурсів, відповідальності передається від центральних органів влади до місцевих, що дозволяє забезпечити більш ефективно та оперативне управління на місцях, враховуючи специфіку та потреби місцевих громад. Децентралізація владних повноважень в Україні відбулась у різних сферах: економічній, освітній, медичній, фінансовій, тощо. Виходячи з цього, захист прав гро-

мадян, як найвищого пріоритету безпекової політики, у багатьох сферах життєдіяльності забезпечуються саме на місцевому рівні органами місцевого самоврядування. Також публічне управління в умовах децентралізації передбачає активну участь мешканців територіальних громад у прийнятті управлінських рішень, передусім тих, які стосуються якості та безпеки їх життєдіяльності, у плануванні розвитку громад із врахуванням безпекових аспектів та реалізації місцевої політики. Вчені звертають увагу, що запровадження демократичних засад управління і розвиток концепції людської безпеки розширили діяльність щодо забезпечення безпеки й на організації громадянського суспільства [5]. Підкреслимо, що зміцнення місцевого самоврядування як найбільш наближеної до людей форми публічної влади, безумовно, суттєво сприяє підвищенню демократизації, прозорості та підзвітності публічного управління, що відповідає визначеним національним інтересам, на захист яких спрямована діяльність суб'єктів забезпечення національної безпеки.

Підвищенню ефективності реалізації органами місцевого самоврядування повноважень зі створення безпекового середовища територіальних громад сприятиме зміцнення їх фінансової спроможності, виявлення та використання внутрішнього потенціалу соціально-економічного розвитку, посилення координованості дій суб'єктів публічного управління щодо процесів відновлення територій, активізація співпраці органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями та волонтерськими рухами, бізнесом, вітчизняними та іноземними інвесторами, програмами міжнародної технічної допомоги.

При децентралізації системи публічного управління важливим для безпекового середовища громад є пошук і використання органами місцевого самоврядування різних інструментів реалізації інфраструктурних проєктів, що сприяють подоланню кризових явищ в енергетиці, що є особливо актуальним для сьогодення. Це, зокрема передбачає розробку та реалізацію заходів спрямованих на енергозбереження, альтернативні джерела енергії та розвиток енергоефективності. Послідовні дії в цих сферах підвищують стійкість територіальних громад, що є важливим індикатором національної безпеки.

Світовий досвід доводить, що у сучасному світі забезпечення безпеки неможливе без впровадження інновацій. Тому формування інноваційної інфраструктури є має стати важливою складовою публічного управління завдяки кільком ключовим аспектам [2]:

- створення нових технологій, оновлення продукції та підвищення її конкурентоспроможності;
- зменшення ризиків інноваційної діяльності та витрат на виробництво безпечної продукції, підвищення якості;
- збільшення інвестиційної привабливості підприємств та залучення інвестицій в інноваційні проєкти;
- орієнтація підприємства на розвиток в умовах конкуренції та фінансове оздоровлення.

Основні форми організації інноваційної діяльності на місцевому рівні включають технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, венчурні фірми, інженерні цент-

ри та віртуальні інкубатори. Важливими суб'єктами інноваційної діяльності є новатори, інвестори та інноватори, а особливу роль серед обслуговуючих підсистем відіграє інформаційна підсистема для підтримки процесів трансферу технологій.

Основними перешкодами ефективного освоєння нововведень є недостатня поінформованість підприємств про нові технології та обмежена обізнаність наукових організацій про потреби підприємств. Для подолання цих проблем необхідно впроваджувати сучасні інформаційні технології для збереження і передачі знань та створення інноваційної інфраструктури, що є важливим елементом антикризового управління.

Завдання інноваційної інфраструктури включають інформаційну підтримку інноваційної діяльності, просування інновацій на ринку, підготовку фахівців та фінансове забезпечення інновацій. Важливим елементом є створення технологічних платформ, які сприяють трансферу та залученню інвестицій. Відкритість технологічної платформи означає відсутність бар'єрів для учасників системи трансферу технологій. Її основна мета — координація інноваційної діяльності для комерціалізації наукових досліджень через відкритий пошук партнерів для розробки та реалізації інновацій. Платформа об'єднує розробки для створення інноваційних продуктів, сприяючи співпраці між науковцями та підприємствами, забезпечуючи зв'язок між розробниками та споживачами інновацій. До основних завдань платформи віднесено такі [6]:

- створення віртуального простору для обміну інформацією;
- моніторинг напрямів наукових досліджень;
- забезпечення доступу до інноваційних розробок;
- огляд і презентація інноваційних рішень для підприємств;
- сприяння співпраці розробників з підприємствами для реалізації інновацій.

Безпечне середовище твориться людьми і для людей, тому кадрові питання є дуже важливими для ефективності діяльності. Задля попередження певних загроз та якомога швидкої ліквідації наслідків у разі настання кризи того чи іншого виду підготовлені професіонали мають чітко розуміти алгоритм антикризового управління та реалізовувати відповідні функції: передкризове управління, управління в умовах кризи, управління процесами виходу з кризи, стабілізація хитких ситуацій (забезпечення керованості), мінімізація втрат і упущених можливостей, своєчасне прийняття рішень [7].

Належній реалізації наведених функцій сприятиме організація діяльності суб'єктів публічного управління у сфері національної безпеки в умовах кризових ситуацій соціального, природного, техногенного, економічного характеру та воєнного стану на основі наступних принципів [3]:

- системний підхід до аналізу ситуації та прийняття управлінських рішень;
- завчасна підготовка адаптованого до місцевих умов плану дій на випадок кризової ситуації та своєчасне його уточнення;

— моніторинг та оцінка ризиків нанесення шкоди (збитків) національній безпеці в умовах кризової ситуації та розробка на цій основі заходів щодо їх мінімізації;

— постійна перевірка спроможності спеціально створених організаційно-технічних, інформаційних та інших систем терміново вийти на робочий режим функціонування;

— своєчасне забезпечення вищого ієрархічного рівня управління необхідною інформацією щодо передумов, очікуваної динаміки та прогнозованих наслідків кризової ситуації, виявлення допущених помилок та негайне коригування у разі необхідності прийнятих управлінських рішень;

— своєчасне виявлення та оцінка факторів, які не були враховані, незважаючи на попередньо розроблений план дій в умовах кризової ситуації;

— організація ефективної взаємодії місцевих підприємств та органів публічної влади, зокрема, раціональна розстановка керівного складу з урахуванням характеру кризової ситуації;

— моніторинг і прогнозування поведінки місцевого населення в умовах тих чи інших кризових ситуацій, особливо режимі надзвичайної ситуації, а також можливості його залучення в процес розробки програм (планів) дій та перевірки їх виконання;

— надання населенню та організаціям, які представляють його інтереси, а також ЗМІ необхідної інформації щодо можливих ризиків та динаміки розвитку кризової ситуації.

Але на даний час в органах місцевого самоврядування вкрай не вистачає кваліфікованих кадрів з антикризового управління і професіоналів для роботи в органах місцевого самоврядування [8]. Також проблеми кадрового забезпечення спостерігаються в багатьох сферах життєдіяльності територіальних громад, таких як охорона здоров'я, освіта, надання адміністративних послуг, охорона навколишнього середовища, правоохоронна діяльність на території, тощо.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Децентралізація владних повноважень суттєво вплинула на багато аспектів публічного управління, в тому числі безпекові. В сучасних умовах забезпечення безпеки на національному, місцевому та індивідуальному рівнях є складним і багатоаспектним процесом, який зачіпає низку різнопланових і різнорівневих сфер, галузей, середовищ. Це виводить на перший план необхідність налагодження ефективного багаторівневого публічного управління та координованої діяльності усіх гілок влади, силових структур, громадянського суспільства та бізнесу.

Важливість безпекових питань у світі доводиться активністю наукових розвідок у цьому напрямі. Все більш підтриманим стає розуміння безпеки як захисту основних цінностей людини та суспільства, таких як "права людини", "добробут", "свобода", "розвиток", тощо. Це означає, що безпекове середовище формується на індивідуальному рівні, рівні підприємств і громад, державному та міжнародному рівні, а ціліспрямованості

цьому процесу надає публічне управління через властиву йому систему механізмів, умов, заходів і процесів, яка формується задля подолання або упередження небезпечного суспільного стану.

До визначення поняття "національна безпека" науковою спільнотою сформовано два основні підходи. При першому акцентується увага на захисті прав і свобод індивідуума, які є абсолютною цінністю у демократичному суспільстві. При другому підході пріоритетом визначається забезпечення безпеки державних інститутів та інституцій, які розглядаються як системотворюючі чинники забезпечення національної безпеки, структурними складовими якої є: державно-політична, соціально-економічна, національно-культурна, екологічна, інформаційна. Система забезпечення національної безпеки розглядається як організована державою сукупність суб'єктів: органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, окремих громадян та їх об'єднань, які знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, утворюючи визначену цілісність, єдність, об'єднаних цілями та завданнями щодо захисту українських національних інтересів, ефективного функціонування самої системи забезпечення національної безпеки України та здійснюють узгоджену діяльність у межах законодавства України.

Реформа децентралізації в Україні призвела до того, що захист прав громадян у багатьох сферах життєдіяльності сьогодні забезпечуються саме на місцевому рівні органами місцевого самоврядування із залученням до цього процесу мешканців територіальних громад, бізнесу та громадських організацій. Це суттєво сприяє підвищенню демократизації, прозорості та підзвітності публічного управління, що відповідає визначеним національним інтересам, на захист яких спрямована національна безпека.

Подальшому підвищенню ефективності діяльності зі створення безпекового середовища територіальних громад сприятиме зміцнення їх фінансової спроможності, виявлення та використання внутрішнього потенціалу соціально-економічного розвитку, посилення координованості дій суб'єктів публічного управління щодо процесів відновлення територій, активізація співпраці органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями та волонтерськими рухами, бізнесом, вітчизняними та іноземними інвесторами, програмами міжнародної технічної допомоги, використання органами місцевого самоврядування різних інструментів реалізації інфраструктурних проєктів, передусім в енергетиці, сприяння розвитку інноваційної інфраструктури. Основними формами організації інноваційної діяльності на місцевому рівні є технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, венчурні фірми, інженерні центри та віртуальні інкубатори.

Надзвичайно важливо підвищувати професійний рівень працівників органів місцевого самоврядування з питань антикризового управління та формувати їх спроможність своєчасно приймати необхідні управлінські рішення та реалізовувати функції передкризового управління, управління в умовах кризи, управління процесами виходу з кризи, стабілізації хитких ситуацій, мінімізації наслідків криз, тощо.

Література:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. (дата звернення: 15.12.2024).
2. Власюк О. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці. Київ: НІСД, 2016. 528 с.
3. Ситник Г. П., Орел М. Г. Публічне управління у сфері національної безпеки: підручник. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2022. 464 с.
4. Ситник Г. П. Сучасні проблеми розвитку теорії національної безпеки: курс лекцій. Київ: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 136 с.
5. Бєлай С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: НА НГУ, 2015. 349 с.
6. Створення інноваційної інфраструктури та залучення венчурних інвестицій у інноваційну діяльність: проблеми та перспективи / Кол. авт.; відп. ред. Д. Ю. Чайка. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2018. 129 с.
7. Батракова Т., Сардак А. Механізм реалізації антикризової стратегії держави, антикризові заходи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 14 (2). С. 25—28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_14%282%29__7. (дата звернення: 20.12.2024).
8. Безена І. Демократизація публічного управління і інформаційно-медійний розвиток компетентностей його посадовців. Держава та регіони. Серія: "Державне управління". 2019. № 3 (67). С. 27—32. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2019/7.pdf. (дата звернення: 24.12.2024).

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On the National Security of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (accessed 15 December 2024).
2. Vlasjuk, O. (2016), Natsionalna bezpeka Ukrainy: evoliutsiia problem vnutrishnoi polityky [National security of Ukraine: evolution of domestic policy problems], NICR, Kyiv, Ukraine.
3. Sytnyk, G. & Orel, G. (2022), Publichne upravlinnia u sferi natsionalnoi bezpeky [Public administration in the sphere of national security: textbook], VPC "Kyiv University", Kyiv, Ukraine.
4. Sytnyk, G. (2023), Suchasni problemy rozvytku teorii natsionalnoi bezpeky: kurs leksii [Modern problems of development of the theory of national security: a course of lectures], LLC "SAK Ltd.", Kyiv, Ukraine.
5. Belay, S. (2015), Derzhavni mekhanizmy protydyi kryzovym yavyscham sotsialno-ekonomichnoho kharakteru: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia [State mechanisms for combating crisis phenomena of a socio-economic nature: theory, methodology, practice: monograph], National Acad. NGU, Kharkiv, Ukraine.
6. Chaika, D. (ed.) (2018), Stvorennia innovatsiinoi infrastruktury ta zaluchennia venchurnykh investytsii u innovatsiinu diialnist: problemy ta perspektyvy [Creation

of innovation infrastructure and attraction of venture capital investments in innovation activities: problems and prospects], Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

7. Batrakova, T. & Sardak, A. (2015), "Mechanism for implementing the state's anti-crisis strategy, anti-crisis measures", Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu, Vol. 14 (2), pp. 25—28. available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_14/economic_14_2.pdf (accessed 20 December 2024).

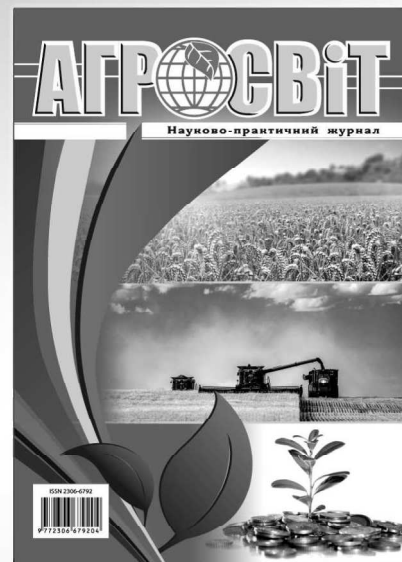
8. Bezena, I. (2019), "Democratization of public administration and information and media development of the competencies of its officials", Derzhava ta rehiony. Serii: "Derzhavne upravlinnia", Vol. 3 (67), pp. 27—32, available at: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2019/7.pdf (accessed 24 December 2024).

Стаття надійшла до редакції 28.12.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292